

Försvarsutskottets betänkande

1980/81:1

om riktlinjer för det militära försvarets fortsatta utveckling (prop. 1980/81:4)

Propositionen

I proposition 1980/81:4 (försvarsdepartementet) har regeringen – efter fördragning av statsrådet Eric Krönmark – föreslagit riksdagen att – med ändring av sitt beslut den 21 maj 1980 (FöU 1979/80:19, rskr 1979/80:326) – godkänna de förslag om riktlinjer för det militära försvarets fortsatta utveckling som lades fram i proposition 1979/80:100 (bil. 7) och 1979/80:117 och som riksdagen tog ställning till genom att besluta enligt reservation 1 till försvarsutskottets betänkande.

Motionerna

1980/81:9 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen med ändring av proposition 1980/81:4 beslutar att ramarna för det militära försvaret för hela perioden 1980/81–1984/85 *inte nu* fastslås.

2. att riksdagen beslutar att sänka ramen för innevarande budgetår till 13 000 milj. kr. och för budgetåret 1981/82 till 12 400 milj. kr.,

3. att riksdagen beslutar att något nytt svenskt flygplanssystem, typ JAS eller liknande, *inte* skall utvecklas.

4. att riksdagen beslutar att någon produktion av den tredje delserien av Jaktviggen *inte* påbörjas.

5. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till omorganisation av försvarets centrala och högre regionala ledning, innebärande att försvarsstaben och försvarsgrensstaberna slås samman till en enhet och att antalet milostaber minskas från sex till fyra enligt alternativ 4 SV i ledningsutredningens förslag.

6. att riksdagen *som sin mening* uttalar att pansarbrigaderna bör utgå som organisationsform inom det militära försvaret och att pansarförbanden på Gotland omedelbart bör dras in.

7. att riksdagen *som sin mening* uttalar att det fortsatta arbetet inom försvarskommittén inför 1982 års försvarsbeslut inriktas mot en sänkning av försvarskostnaderna och en omfördelning inom totalförsvaret från den militära sektorn till folkförsörjningens och befolkningsskyddets områden.

1980/81:26 av Olof Palme m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen avslår proposition 1980/81:4.

Utskottet

I propositionen tas åter upp de förslag om planeringsinriktningen för det militära försvaret som lades fram i propositionerna 1979/80:100 (bil. 7) och 1979/80:117. Regeringens förslag innebär att planeringen för olika områden och avvägningsprogram skall inriktas på att i möjlig mån genomföra 1977 års försvarsbeslut. Vidare föreslås att den ekonomiska planeringsramen för perioden 1980/81–1984/85 skall vara 68 247 milj. kr., vilket svarar mot planeringsramen enligt försvarsbeslutet.

När riksdagen den 21 maj 1980. (FöU 1979/80:19, rskr 1979/80:326) tog ställning till samma förslag beslöt den enligt reservation 1 till försvarsutskottets betänkande. Beslutet innebär att planeringen skall inriktas på det sätt som förordas i motion 1979/80:482 om försvarspolitiken och att planeringsramen för perioden 1980/81–1984/85 skall vara 66 285 milj. kr.

I partimotionen från vänsterpartiet kommunisterna hävdas att inga långsiktiga beslut om anslag för det militära försvaret bör fattas förrän 1978 års försvarskommitté har lämnat underlag för 1982 års försvarsbeslut. För innevarande och nästa budgetår föreslås minskningar av de ekonomiska ramarna. Sådana åtgärder ger enligt motionärerna ett bra underlag för fortsatta förändringar under femårsperioden 1982–1987 i den riktning som partiet tidigare har föreslagit. För att kunna åstadkomma dessa förändringar behövs, anför motionärerna, redan nu principbeslut för att stoppa felinvesteringar och låsningar till dyra vapensystem och organisationsformer.

Riksdagen har under senare år tagit ställning till budget och ekonomisk planering för det militära försvaret genom att varje år besluta bl. a. om en utgiftsram för nästföljande budgetår och en ekonomisk planeringsram för en femårsperiod. Det närmaste budgetåret utgör första år i den femåriga planeringsperioden. Planeringsramen har hittills varit horisontell, dvs. i princip varit fem gånger så stor som utgiftsramen. Till ledning för dessa årliga beslut finns långsiktiga försvarsbeslut. Senast fattades ett sådant beslut år 1977 (prop. 1976/77:74, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311).

Enligt det första yrkandet i motion 1980/81:9 bör riksdagen besluta att det inte skall finnas någon ekonomisk ram för perioden 1980/81–1984/85. Utskottet anser emellertid att det liksom hittills bör gälla en ekonomisk planeringsram för perioden. En sådan ram får vara utgångspunkt för planering men binder inte riksdagens kommande beslut om utgiftsram för ett visst budgetår. Motionsyrkandet bör avslås.

Beträffande yrkande 2 i vpk-motionen konstaterar utskottet att utgiftsramen för innevarande budgetår är beslutad (prop. 1979/80:100, FöU 1979/80:13, rskr 1979/80:316) och inte berörs av förslagen i proposition 4 eller motion 1980/81:26. Budgetåret 1981/82 är det första som påverkas om riksdagen beslutar ändra planeringsramen. I vpk-motionen anges ett belopp för budgetåret 1981/82, 12 400 milj. kr. Beloppet är väsentligt lägre än de motsvarande belopp som kan härledas från utskottets tidigare ställningsta-

gande i FöU 1979/80:19 (13 690 milj. kr.) och från riksdagsbeslutet som följde reservation 1 till samma betänkande (13 200 milj. kr.), allt i prisläget februari 1979. Regeringens förslag om en utgiftsram för budgetåret 1981/82 och en planeringsram för perioden 1981/82–1985/86 kan på vanligt sätt väntas senare under riksmötet. Riksdagen har att ta ställning till dessa förslag våren 1981. Utskottet kan inte tillstyrka en planeringsram som för budgetåret 1981/82 innebär den nivå som anges i motionen. Även yrkande 2 i motion 1980/81:9 bör avslås.

Yrkandena 3, 4 och 6 i vpk-motionen motsvarar yrkanden i motion 1979/80:1952, som riksdagen behandlade under föregående riksmöte (FöU 1979/80:19 s. 9–10). Motionsyrkandena avlogs. Utskottet anser inte att någonting talar för en annan bedömning av dessa förslag. Försvarsmaktens organisation på Gotland behandlas i proposition 1980/81:27, som utskottet kommer att bereda senare under riksmötet.

Yrkande 5 i vpk-motionen syftar till att försvarsmaktens centrala och högre regionala ledning skall omorganiseras. Organisationen för ifrågavarande staber har nyligen i sina huvuddrag fastställts av riksdagen (prop. 1977/78:63, FöU 1977/78:9, rskr 1977/78:174, prop. 1979/80:135, FöU 1979/80:15, rskr 1979/80:318). Riksdagsbesluten innebar bl. a. avslag på ett motionsförslag (mot. 1979/80:1986) från vänsterpartiet kommunisterna att antalet militärområden skall vara fyra. Utskottet finner inte skäl att förorda någon omorganisation.

Även förslagen i det sista av yrkandena i vpk-motionen har nyligen behandlats av riksdagen (FöU 1979/80:13, rskr 1979/80:316). Förslagen avlogs med motiveringen att riksdagen inte bör binda det arbete inför nästa långsiktiga försvarsbeslut som utförs bl. a. av den parlamentariskt sammansatta försvarskommittén. Utskottet vidhåller denna ståndpunkt.

Enligt utskottets mening bör alltså motion 1980/81:9 avslås i alla delar.

Enligt den socialdemokratiska partimotionen bör riksdagen vidhålla sitt tidigare beslut om inriktningen av det militära försvaret och avslå propositionen. Motionärerna hänvisar till motiv som har anförts i motion 1979/80:482. De anser att det finns besparingsmöjligheter inom det militära försvaret och att regeringen har bekräftat detta genom att i proposition 1980/81:20 (bil. 3) föreslå en minskning av utgifterna för militärt försvar, civilförsvar m. m. under nästa budgetår i storleksordningen 300 milj. kr. Vidare konstaterar de att det militära försvaret för innevarande budgetår kommer att disponera väsentligt mer prisregleringsmedel än som förutsågs vid riksdagsbeslutet i maj 1980.

Den ekonomiska planeringsram för det militära försvaret som gäller enligt riksdagsbeslutet den 21 maj 1980 är 1 962 milj. kr. mindre än en ram som bygger på 1977 års försvarsbeslut.

Utskottet vidhåller sina ställningstaganden i FöU 1979/80:13 och 19 att planeringen för det militära försvaret bör bygga på 1977 års försvarsbeslut till dess riksdagen fattar ett nytt långsiktigt försvarsbeslut. Ett sådant beslut

förbereds sedan länge, bl. a. genom arbetet i 1978 års försvarskommitté. Som utskottet anförde i FöU 1979/80:19 (s. 9) blir konsekvenserna av en planering på den lägre nivån inte godtagbara. Den begränsning av utgifterna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde som föreslås i proposition 1980/81:20 avser en minskning av utgifterna under budgetåret 1981/82 med 300 milj. kr., främst avseende planerade byggnadsåtgärder. Utskottet kommer att behandla denna fråga senare under riksmötet.

Regeringen föreslår att riksdagen åter skall ange planeringsförutsättningar som bygger på 1977 års försvarsbeslut. Den socialdemokratiska partimotionen anknyter till partiets reservation till försvarsbeslutet på denna punkt (res. 4 mom. 10 till FöU 1976/77:13). Utskottet förordar att riksdagen bifaller regeringens förslag och därmed avslår motionen.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motion 1980/81:9,
2. att riksdagen med avslag på motion 1980/81:26 och med bifall till proposition 1980/81:4 – med ändring av sitt beslut den 21 maj 1980 – godkänner regeringens förslag om riktlinjer för det militära försvarets fortsatta utveckling.

Stockholm den 11 november 1980

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Eric Holmqvist (s), Gudrun Sundström (s), Roland Brännström (s), Gunnar Oskarson (m), Ulla Ekelund (c), Evert Hedberg (s), Göthe Knutson (m), Karl-Erik Svartberg (s), Anders Gernandt (c), Holger Bergman (s), Eric Hägelmark (fp), Eivor Nilson (c) och Kerstin Ekman (fp).

Reservation

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Roland Brännström, Evert Hedberg, Karl-Erik Svartberg och Holger Bergman (alla s) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 3 börjar "Utskottet vidhåller" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sitt beslut den 21 maj 1980 beträffande riktlinjerna för det militära försvarets fortsatta utveckling. Beslutet innebar bifall till den socialdemokratiska partimotionen 1979/80:482, som anknöt till partiets reservation till 1977 års försvarsbeslut på denna punkt (res. 4 mom. 10 till FöU 1976/77:13).

Den planeringsinriktning som utskottet förordar skärper kraven på en god planering beträffande både personal och materiel. Säkerhetspolitiska och tekniska motiv talar utöver de statsfinansiella skälen för att det militära försvaret ännu mer än tidigare bör vara ett folkförsvar, som tar till vara de möjligheter som den tekniska utvecklingen ger.

Enligt utskottets mening bör riksdagen alltså avslå propositionen.

dels att utskottets hemställan i moment 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motion 1980/81:26 avslår proposition 1980/81:4.

